

naše svobodno življenje, naše delo iz sebe in da je edino to vredno napora, žrtev in boja. V smislu te linije je nujno, da si naš človek osvoji ves svet, da mu namreč zagori pred očmi, pogledan skozi prizmo osebno doživljene resnice in dognanj. Le na ta način bo v prebujeni sodbi in ljubezni čutil lastna tla pod nogami in zaslutil svojo smer. Zaradi tega je potrebno, da a priori odklonimo vse, kar gódi nekim plastem naše družbe ne zaradi vrednot, pač pa le zaradi starega duhovnega sorodstva. Našo javnost smo dolžni seznanjati z resničnimi vrednotami vseh kultur, vendar moramo posvečati več pažnje tistim, ki so bile doslej pri nas popolnoma nepoznane. Na ta način se bodo prekvasile plasti našega organizma in osvobodile od vsega, kar jim je nasilno branilo do izraza svoje resnične volje; kar pa bo vztrajalo v prejšnjih smereh, bo tekom generacij nepogrešano odmrlo.

*Ferdo Kozak.*

## KNJIŽEVNA POROČILA

Sedem mladih slovenskih pisateljev. Zbral in uredil A. Krošl. Krekova knjižnica 3. Delavska založba. Ljubljana 1930. Strani 146.

V naši sedanji prevodni poplavi je postala dobra domača knjiga redkejši pojav. Tem zanimivejša in za bodočo pota naše književnosti važnejša pa je, če gre, kakor v tem primeru, za dobro knjigo še malo znanega, prihajajočega in razvijajočega se rodu. Če imenujem pričujočo knjigo dobro, jo imenujem v nekem posebnem, ne popolnoma navadnem smislu. Povesti in črtice, ki so priobčene v nji, so zelo neenake vrednosti in niti najboljše izmed njih morda ne ustrezajo merilu, s katerim je meriti zrelo literarno delo. Kajti napisali so jih večinoma zelo mladi ljudje, ki so bili vsi rojeni v prvem deceniju tekočega stoletja. Toda marsikateri izmed njih je v priobčenih stvareh pokazal lepo nadarjenost, morda celo nenavadno. In v tem je pomen te nenavadno razveseljive knjige.

Zbral in uredil jo je *A. Krošl*. Napisal ji je kratek uvod, ki se omejuje na zelo splošne trditve o mladem rodu. Ne njegova misel o enotnosti prihajajoče generacije ne ugotovitev o njeni „osredotočenosti v človeku kot celoti, kot psihofizični enoti“ nista več nego krilatice, kakršne seje vsaka vihrava pomlad. Ko bodo pisatelji te knjige dozoreli, bodo našli vsak svojo strugo in njihova pota bodo šla na vse štiri vetrove. Toda ta nekoliko preprosta in patetična urednikova velikopoteznost ne zmanjša njegove zasluge, da je pobudil to lepo in zanimivo manifestacijo mladega pisateljskega rodu.

Tekst sam odvarja *Peter Kovač* z „Jernejevo pesmijo“. Pesem je proizvod tiste ogorčene in srdite proletarske zavesti, ki si pogosto daje duška v bobnečih in grozečih deklamacijah brez prave umetniške tvornosti. Poleg „Jernejeve pesmi“ je Kovač priobčil še dve povesti „S pestjo v obraz“ in „Križ“. Prva popisuje v nejasnih, slabo združenih in medlih prizorih razvoj preprostega delavca iz socialnega demokrata v krščanskega socialca, če smem nekoliko predoločno opisati to nekam skrivnostno vsebino te povesti. Kovač ni ustvaril v nji ne osebnosti ne življenja in niti ne izpoveduje neke miselnosti, ki bi izvirala kako globlje iz njega. „Križ“ je bolj strnjen in čvrst, v položajih jasnejši, ali v osebnostih prav tako šibak in v osnovni misli nekoliko iz trte zvit, kakor se pravi taki svojevoljni in v slabem pomenu literarni domisljici.

Kovačevi prispevki so najneznatnejši v knjigi. Nastali so mu menda iz miselnosti, ki jo zaradi njene neintimnosti še težje pretvarja v pripovedna dela nego bi jo sicer.

Predvsem miselno organiziran je tudi *B. Avsenak*, ki se je doslej večji del pojavljal v „Domu in svetu“ kot težko razumljiv in malo sugestivni lirik. Obsežna njegova povest o „Cerkvi sv. Boštjana“ se miselno dovolj razumljivo zgrinja okrog župnika, ki propoveduje dokaj prevratne verske resnice, ravna pa malodane po naukih lokavega Macchiavellija. Povest je slabo zgrajena, nesorazmerno razčlenjena, se oslanja na nedoločne in literarno izmišljene osebnosti in na zgodbo, ki je raztrgana, nezaokrožena in nepregledna, čeprav je v bistvu jasna in preprosta. Često spominja na Preglja. Navdih črpa Avsenak iz literarnih zgledov in iz svoje miselnosti. Ves njegov način kaže, da ga ne prevzema življenjska problematika, marveč da si kot pisatelj izmišlja življenje po ideologiji in ga prikraja po njenih potrebah. Toda ta pot je v literaturi težka, redko uspešna in zahteva zelo velikega tehničnega znanja, ki ga Avsenak nima. Povest je neuspeh poizkus.

Po osnovnem načelu pisateljskega načina mu je pravo nasprotje *Ivo Grahor*. Njegova povest „Naš hlapec Lovre“ je v prvi vrsti samo opis in podajanje življenja. V tej svoji pozornosti, ki je vsa obrnjena v življenje, je Grahor tako dosleden, da zgodbe ni ne organiziral ne zaokrožil, marveč ji je dal popolnoma prosto pot. Tako je nastala reprodukcija življenja z vsemi slučajnostmi brez smotrene omejitve. Taka vzbuja videz neke slučajne neenotnosti in nezaključnosti. Več, zdi se, kakor da bi pisatelj nekako sam ne vedel, kaj in kam hoče s to neosmisleno človeško usodo, ki jo je popisal in prepletel z nekaterimi drugimi, ne manj zanimivimi in ne manj pomembnimi. Pripoveduje pa Grahor živo in nazorno, s prikrito, včasih nekoliko hudomušno ironijo. Prizori se mu vrste in potekajo naravno in so živahni, prijemljivi in jim ne manjka drugega nego nečesa, kar bi jih podredilo določni in enotni zamisli. Grahor nadarjeno ustvarja žive stanice, ki pa jih ne zna združiti v živo staničje ali v organizem.

Naslednji je *Mirko Javornik*, ki je najmlajši med tovariši. Priobčil je v knjigi dve stvari: „Balado o cigareti“ in „Osem ur življenja“. Presenetil me je že z balado. Stvarica vsebuje preprost, a dober domislek, ki čvrsto zadrigne opisovano življenje v živo neprisiljeno enoto. V celoti in v podrobnosti se čuti miselnost, ki usmerja pisateljevo pozornost v tako imenovano socialno smer. Toda če izyzamem dve tri malenkosti je njena prisotnost nevsiljiva. V tem obvladanju svoje misli v korist življenju, v prepričevalnem pripovedovanju in v čvrsti osnovni zamisli vidim prve prijeme pravega pisatelja. „Osem ur življenja“ mi to sodbo potrjuje. Gotovo je bila v izberi motiva poleg mladega ljubezenskega izkustva na delu tudi neintimna socialna miselnost in gotovo je obe osebnosti te sveže novelice zamislil naiven in mlad človek, ki vidi vse življenje, tudi kar je tragičnega v njem, v nekaki milobni luči. Toda teh osem ur življenja je Javornik popisal z izvrstno pogodljivostjo čustvenih utripov in je ustvaril naravno in smotreno omejujočo se zgodbo. Vrhu tega je v njegovem pripovedovanju neka moč, ki je določno in sveže predstavotvorna in plemenito sugestivna. Ne morem je imenovati drugače nego umetniško. Slutim roko, ki bo prijemala mrtvo snov in odlagala kristale. Verujem pa tudi, da se bo Javorniku med zbiranjem te moči razširil in poglobil pogled na svet in v človeško notranjost.

Veselo presenečenje je tudi Prekmurec *Mihael Kranjec*, ki objavlja v naši knjigi daljšo črtico „Smehljaj“. Z njegovo zateglo, nekoliko melanholično in mehko zadržano monotonijo, s temi mehкими in nekako duševno odsotnimi, bogve kam zamišljenimi, ubogimi ljudmi in z njihovo rahlo in okusno lokalizirano besedo vstopa v naše slovstvo pokrajina, ki je bila doslej odtrgana od središča in ki je le malo prispevala k naši umetnostni kulturi. Pri vsej preprostosti je svojskost snovi in duha Kranjčeve črtice tolikšna, da zasluži nepoznano in ne povsem razumljivo zemljo, ki jo je rodila. Oblikovno je povest nekoliko nejasna in neplastična, če to ne spada nujno k tihemu liričnemu duhu njenega sveta. V posredovanju tega je Kranjec pomembno uspel. Ta uspeh priča o neki posebni in subtilni nadarjenosti, ki je v naši knjigi zelo redka in ki nam je tu naklonila lep vpogled v najbolj neznani del našega naroda.

*Jože Kranjc* je prispeval satirično črtico „Pismo s sodnije“. Stvarica, ki je ena izmed njegovih prvih, je napisana živo in lahkotno. Toda pri tem je dokaj površna in če ne rečem ravno banalna, vsaj ni ne duhovita ne originalna. Ali se nismo že nekoliko naveličali, posmehovati se topi vsakdanjosti na tak način?

Kot poslednjega omenjam *Rudolfa Kresala*. Prispeval je črtico „Noč na postaji“. Kolikor imam pregleda v njegovem dosedanjem delu, se nadarjeni Kresal formalno in snovno naporno išče. „Noč na postaji“ je zelo umetna, skoroda preumetna, a vendar prepričevalna in sugestivna črtica, ki je zlasti dobro pogodena v nastroju in v silovitem naraščanju napetosti. Na prvi pogled je nekoliko nejasna, kar ovira razmah čustva v bralcu. Je pa delo, ki obeta dobrega, preudarnega in rafiniranega pripovednika.

Če se ozrem na vrsto teh mladih pisateljev kot celoto, sicer vidim rahlo in ne povsem dosledno enotnost v njihovi *zavestni* socialni usmerjenosti, vidim pa tudi vso različnost njihovih *narav*. Te so važnejše za njih bodoče snovanje in so odločilnejše. Dvomim, da bi se ti različni ljudje razvijali v isto smer. Trezni in opazujoči Grahor ima drugo pot nego solnčni in stvarniško naivni Javornik in mehki, otožni akvarelist M. Kranjec ni sopotnik preudarnemu in umetno razpaljenemu Kresalu. Pozdravljam njihovo orientacijo, ki obrača zlagani liričnosti hrbet. V knjigi sem spoznal dva pisatelja, ki sta mi zelo dvignila vero v bodočnost slovenske literature. *Josip Vidmar.*

**Bogomir Magajna: Primorske novele.** Mohorjeva knjižnica 33. Založila Družba sv. Mohorja. V Celju 1930. Strani 127.

Bogomir Magajna je v mladi slovenski književnosti eden najzanimivejših pojavov; izmed mladih novelistov je brez dvoma eden najizrazitejših ter je morda izmed vseh v formi najbolj urejen in ubran. V skoraj sleherni besedi, ki jo dandanes zapiše kdo iz mladega rodu, se vpijoče prelija nekaj zvoka iz Cankarja, potem pa iz Preglja. Del mlade generacije se je tako daleč opil ob teh živih studencih, da v njega prizadevanjih ne more zavibrirati nobena nova struna več in da se ves njega napor ob nasilju šole razblinja v prazen nič. Magajna pa se je povzpел do samega sebe, njegovi besedi dajejo soj kapljice lastne žive krvi. Njegov slog sicer ni v ničemer revolucionaren in nov, njegov izraz se opaja ob blestečih sintezah, do kakršnih se je dokopala že moderna, njegov izraz rajši široko in lahkotno objema, kakor pa da bi si prizadeval analizirati in skušal pronicati v notranjščino stvari in srca — to, mislim, prav za prav